

Harald Mix slipper alla kritiska frågor

Svenska Dagbladet den 26 juli 2023

Föreställ er en mångmiljardär som lyckats få tiotals miljarder i lån subventionerade av offentliga garantier, det vill säga av andra människor via skattsedel. Föreställ er sedan att vederbörande dessutom blivit upptaxerad med tiotals miljoner då myndigheterna inte godkände hans skatteupplägg. Föreställ er sedan att hans senaste satsning kommer ta lika mycket elektricitet som halva Danmark i anspråk och att hans bolag inte bryr sig det minsta om hur detta påverkar elförsörjningen för privatpersoner och andra företag. Föreställ er sedan att personen nu upphöjs till klimathjälte och att Sveriges Radio ger honom möjlighet att bli folkkär genom att låta honom sommarprata.

Vid det här laget borde varningsklockorna ringa. Ovanstående beskrivning är inte en vänsterkarikatyr av en girig kapitalist. Det är en beskrivning av Harald Mix, som den 25 juli sommarpratade i Sveriges Radio.

Många entreprenörer har skapat stora värden för samhället. Harald Mix börjar alltmer tillhöra kategorin kapitalister som ger marknadsekonomi dåligt rykte. Vinster skapas genom att låta någon annan stå för kostnader och risker, medan han själv tar hand om uppsidan. Han har ordnat en kreditfinansiering för sitt stålprojekt H2 Green Steel (H2GS) utanför Boden på hisnande 3,5 miljarder euro, belopp som i hög grad garanteras av instanser som Svensk Exportkredit, Riksgälden och Europeiska Investeringsbanken (EIB).

Företrädare för H2GS har vid flera tillfällen bedyrat att företaget är privatfinansierat, men aldrig specificerat några villkor, vad de olika kreditgarantierna innebär eller vem som står för notan om satsningen misslyckas. Tills motsatsen är bevisad bör vi utgå ifrån att skattebetalarna får stå för kostnaderna om projektet misslyckas.

Vd:n för Harald Mix bolag, Henrik Henriksson, äskar dessutom på Dagens Industris debattsida 3,8 miljarder i bidrag från svenska myndigheter. Detta till ett företag där Mix äger drygt 40 procent av aktierna utan att erbjuda något i gengäld. I stället för att motivera äskandet med att det är orättvist att andra företag får stöd kunde de ha erbjudit skattebetalarna en del av uppsidan i form av ägarandelar.

H2GS värde står och faller med att det offentliga fixar el, nät, ger bidrag, bygger järnväg, skolor, bostäder och så vidare. Stålverket ska placeras utanför Boden och Bodens kommun har ökat upplåningen med motsvarande 42 000 kronor per invånare de kommande åren. Hur stor del av detta handlar om att tillgodose kravlistan från H2GS? För en kommun med hög skattesats och svag ekonomi är dessa summor en stor uppoffring. Vad erbjuder H2GS i gengäld, förutom luftig retorik om gröna arbestillfällen?

Under ledning av Camilla Kvartoft sände SVT ett "fördjupande samtal" om satsningarna i norr. När Kvartoft nämner att det finns experter som framfört kritik mot projekten och de enorma elbehoven väljer Henriksson att nedlåtande benämna dessa som "professorerna från olika folkhögskolor".

Regeringens samordnare för Fossilfritt Sverige Svante Axelsson ler åt uttrycket och publiken skrattar. Ingen av "folkhögskoleprofessorerna" fick komma till tals, vare sig som medverkande i samtalet eller genom att få kommentera det i efterhand. Att Henriksson, med så stora privata intressen i den "gröna kapplöpningen", tilläts att i SVT vara så nedsättande mot forskare som ställt ett flertal befogade och hittills obesvarade frågor är talande.

De särintressen som gagnas av de förment gröna initiativen i norr talar gärna om samverkan, vikten av forskning och interaktion med högskolor och andra intressenter i samhället, men dessa aktörer ska också veta sin plats. Storslagen retorik om jordens framtid, viljan att göra gott och vikten av samverkan förbyts snabbt mot sarkasmer och gemensamma skratt när någon opponerar sig.

Vänstern har ofta kritiserat riskkapitalister för att lämpa över risker och kostnader på andra, allt medan de hittar sätt att berika sig själva. Tyvärr finns det de som agerar på det viset. Ett försvar för agerandet är att säga att Harald Mix endast anpassar sig till det faktum att EU ställt fram stora stödsyltburkar och om inte han tar pengarna så kommer någon annan som ger sken av att göra något bra för miljön att ta dem. Ur samhällets perspektiv är detta ett svagt argument – om projektet inte blir lönsamt kommer svenska skattebetalare att bli sittande med Svarte Petter. Detta gäller såväl Bodens kommun som alla privatpersoner och företag som drabbas av ett alltmer ansträngt elnät.

Men även om projektet blir lönsamt för ägarna, så är det en dålig affär för svenska folket. Enligt nationalekonomiprofessorerna Bengt Kriström och Per-Olov Johanssons beräkningar kan H2GS-projektets samhällsekonomiska förlust "mycket väl hamna i storleksordningen 200–250 miljarder kronor".

En viktig anledning till att detta kan fortsätta är den röda matta som public service rullat ut för Harald Mix och andra intressenter i stålprojektet. På grund av miljöfrågornas dignitet uteblir de kritiska frågorna när någon säger sig göra gott för klimatet. Detta ger utrymme för smarta riskkapitalister att både höja sitt anseende och åtnjuta offentliga stöd. Medierna verkar bära gröna skyggglappar när man utan kritiska frågor tillåter att risker hamnar hos skattebetalarna medan uppsidan hamnar hos ett fåtal. Både Sveriges Radio och SVT spelar med, matade med "information" från lobbyister och kommunikationsbyråer med lukrativa uppdrag från H2GS, LKAB och de andra huvudaktörerna i det SVT kallar "den gröna kapplöpningen".

Att Harald Mix givits möjlighet att öka sitt anseende genom att public service låter honom sommarprata i stället för att kritiskt granska hans verksamhet är ett redaktionellt och journalistiskt lågvattenmärke.

Magnus Henrekson

Christian Sandström